

MARIA

middelares en koningin

☙ Montforts geheim

☙ Maria in het Evangelie

☙ Wat als Jezus
een dakloze was?

Zie je Hem graag?

Voor Lourdesgangers biedt de cover van dit nummer een vertrouwd beeld. Het bekendste bedevaartsoord van Frankrijk krijgt jaarlijks honderdduizenden mensen over de vloer. Ook de vlag van de Montfort-Bedevaarten wappert er elke zomer. Of ze nu jong of op leeftijd zijn, in goede gezondheid of getekend door een ziekte, al die bedevaarders hebben dezelfde reden om naar Lourdes te reizen. Door te pelgrimeren naar de plek waar Maria ooit aan een jong meisje is verschenen, hopen ze een glimp van God op te vangen.

Pelgrims vertrouwen hun zorgen toe aan Onze-Lieve-Vrouw en eigenlijk hoeft dat niet te verbazen. Niemand staat zo dicht bij de Heer als Maria. Ze is voor eeuwig de middelares – letterlijk: ‘de vrouw die bemiddelt’ – tussen Jezus en de mensen. Dat maakt haar bijzonder en toegankelijk. Zoals Bernadette Soubirous ooit zei, over een van de verschijningen in Lourdes: ‘Zij keek naar mij zoals een mens een andere mens aanspreekt.’ Precies datgene is wat ons tot mensen maakt: we zoeken heel ons leven lang contact met God en onze medemensen.

Dat we uitgerekend deze maand de grot en de basiliek in Lourdes op de cover zetten, is geen toeval. Op 11 februari schenkt de liturgie aandacht aan Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. Op die datum in 1858 zag Bernadette Soubirous voor het eerst ‘een dame in het wit gekleed’ in de grot van Massabielle. Ook Bernadette zelf staat de komende weken in de kijker. Op 18 februari viert de Kerk haar naamdag en in maart komen de

reliken van deze heilige naar België. Daar leest u volgende maand meer over.

In zijn bijdrage staat pater Frans Fabry stil bij het ‘geheim’ waar de heilige Montfort de mond vol van had. En zo komen we weer bij Maria terecht. Als we willen dat God werkzaam wordt in ons, zo schrijft Montfort, dan moeten we Maria een plaats geven in ons hart. Mariale devotie is dus geen vrijblijvend of kinderlijk tijdverdrijf, zoals je soms weleens hoort beweren. Integendeel: het helpt ons net om te groeien in ons geloof.

Ook Andreas Willems haalt Maria voor het voetlicht. Kerstmis mag dan al een tijdje achter de rug zijn, dat betekent niet dat we de stal de rug moeten toekeren. In het Evangelie lezen we dat Maria haar Zoon in doeken wikkelde en in de kribbe legde. Jezus behoort niet alleen aan haar toe; ze laat Hem zien aan ons. Maria wil dat we ons niet alleen in de kerstnacht, maar het hele jaar door laten beminnen door dat weerloze kind en dat we Hem, de pasgeborene, graag blijven zien.

Groeien in geloof en Jezus graag zien: dat klinkt als een uitnodiging én een uitdaging. Zeker nu, in een tijd waarin geloven (en erover spreken) niet zo vanzelfsprekend meer is. *Maria, middelares en koningin* wil u er graag bij helpen. Ook de Montfort-Bedevaarten, waarvan u verderop in dit nummer het nieuwe jaarprogramma vindt, geven gelovigen een duwtje in de rug.

We wensen u veel leesplezier!

Glenn Geeraerts

Inhoud

Montforts geheim
F. Fabry

Met reuzenstappen vooruit
M. Rahier

Maria in het Evangelie
A. Willems

Wat als Jezus een dakloze was?
G. Geeraerts

Maria-Lichtmis: einde of begin?
G. Narinx

'Wees gegroet, Maria'
F. Fabry

Let eens op de vogels
A. Rubbens

Heb je vijf minuutjes?
E. Verbist

Uit het leven gegrepen
N. James Raj

Wees gegroet ...
in Scherpenheuvel

Gods ogen-blik	23
Bedevaartprogramma 2020	24-30
Lezershoek.....	31
We bidden voor en met elkaar	32-33
Tombola – Lourdes in België.....	34
Puzzelbladzijde.....	35

Wat als Jezus een dakloze was?

Het Evangelie lijkt soms ver af te staan van onze leefwereld. Maar evengoed zijn er momenten waarop Jezus' woorden tastbaar worden. Relax van een onverwachte ontmoeting tijdens een plensbui ...

Op zoek naar een platenwinkel struinde ik een tijdje geleden door Antwerpen. In de Kammenstraat, een drukke winkelstraat vlak bij de Groenplaats, werd ik plots overvallen door een stortbui. Mijn paraplu had ik naar goede gewoonte laten liggen in de trein, maar gelukkig was daar een oude kloosterpoort waaronder ik kon schuilen. Achter de poort ging een gangetje schuil en terwijl ik mijn brillenglazen oppoetste – wat doe je anders tijdens zo'n zondvloed? – zag ik aan het eind van dat steegje iemand op een bankje liggen.

Ik moet eerlijk toegeven dat ik bedelaars en daklozen op straat meestal negeer, met het excuus dat ik gehaast ben of dat een ander zich wel om hen zal bekommeren. Maar dit was anders. Het bleef stortregenen en die sukkelaar lag te verkleden in zijn smerige en ongetwijfeld doornatte slaapzak. Ik had trouwens net gezien dat de toegangspoort, waaronder ik voor de regen school, bekroond werd door een gekruisigde Christus. Soms heb je een duwtje in de rug nodig en God is op dat vlak niet altijd even subtiel ...

BEETGENOMEN?

Maar kijk, het hield op met regenen. Ik zette mijn bril weer op, liep opnieuw de Kammenstraat in ... en keerde op mijn stappen terug, het steegje in. De man op het bankje verroerde niet, ook al naderde ik hem tot op een paar meter. Toen pas kreeg ik in de gaten dat het om een beeld ging. Ik schoot in de lach. De een of andere kunstenaar had deze sculptuur hier geplaatst, wellicht om het Antwerpse publiek eens flink beet te nemen. Dat was in mijn geval mooi gelukt!

Maar het venijn zit in de staart. Niets hield me nog tegen om deze slapende dakloze goed in me op te nemen. Een man, liggend op een bankje in volle stad, slechts beschut door iets wat op een donkerbruin deken lijkt. Het hoofd bedekt, de blote voeten doorweekt. En met die voeten was er wat aan de hand: in elke voet was een wonde gekerfd. Deze haveloze zwerver was niemand minder dan de Gekruisigde boven op de kloosterpoort, enkele meters verderop.

JEZUS ALS VAGEBOND

Het beeld hield me in de ban. Thuisgekomen sloeg ik aan het googelen. Het kunstwerk heet *Homeless Jesus*, zo leerde ik. 'Dakloze Jezus.' De artiest, de Canadees Timothy Schmalz, liet zich voor zijn werk inspireren door het Matteüsevangelie, waarin Christus de bokken van de schapen scheidt: 'Want Ik had honger en jullie hebben me niet te eten gegeven, Ik had dorst en jullie hebben me niet te drinken gegeven, Ik was vreemdeling en jullie hebben me niet opgenomen ...' (Mt 25, 42) Aan die woorden kunnen we een hedendaags vervolg breien: 'Ik lag uitgeput en blauw van de kou op een bank vlak bij de Groenplaats en jullie hebben niet naar me omgezien.'

In Antwerpen ligt de kleumende Jezus niet toevallig bij het hoofdkwartier van Sant'Egidio. Deze katholieke lekenorganisatie met wortels in Rome bekommert zich al decennia om de armen van de stad. Bekend is het jaarlijkse diner voor mensen in de marge van de samenleving, telkens op kerstavond in de Sint-Carolus Borromeuskerk. Ook Kamiano, een restaurant voor dak- en thuislozen, is een initiatief van de Sant'Egidiogemeenschap.

Antwerpen is niet de enige stad waar Jezus het statuut van vagebond krijgt. Het begon met één dakloze Jezus in Vaticaanstad. Vandaag zijn replica's van het kunstwerk overal ter wereld te vinden, al dan niet in de buurt van kerken. En dat leidt soms tot wrevel.

SLECHT VOOR HET IMAGO

Toen in een stadje in het zuiden van de Verenigde Staten een afbeelding van de *Homeless Jesus* werd onthuld, nota bene op aandringen van de pastoor, reageerden buurtbewoners onthutst. Jezus voorstellen als een dakloze met kruiswonden was voor sommigen 'de Messias onwaardig'. Een vrouw belde de politie omdat ze dacht dat er op het bankje voor de kerk een échte zwerver lag te slapen. Anderen vreesden dat het beeld nog meer daklozen zou aantrekken en het imago van de parochie naar beneden zou halen ...

De boodschap van beeldhouwer Timothy Schmalz is nochtans zonneklaar. We moeten Jezus leren te zien in onze naaste. En met die 'naaste' bedoelt hij niet alleen de mensen die we graag zien, onze ouders, kinderen, vrienden en kennissen. Nee, Jezus toont zich ook in de stumpers. Het sjoefele vrouwtje naast wie je liever niet op de tram zit. De bedelaar bij de kerkdeur. Jezus toont zijn gelaat in vluchtelingen en asielzoekers, of in die zwerver op die bank in dat Antwerpse steegje ...

En de boze buurtbewoners die het beeld van de *Homeless Jesus* liever kwijt dan rijk zijn? Die doen er goed aan om de woorden van Christus te herlezen: 'Ik verzeker jullie, alles wat je voor een van deze minste broeders van mij hebt gedaan, heb je voor mij gedaan.'

Glenn Geeraerts

Wees gegroet ... in Scherpenheuvel

www.scherpenheuvel.be

WIE ZIJT GIJ?

Op 2 februari wordt met het feest van de Opdracht van de Heer (Maria-Lichtmis) de kersttijd afgesloten en tegelijk de openbaringstijd die in de kerstnacht begon. God heeft niet alleen gezegd wie Hij is, Hij heeft het ook getoond. Hij heeft zich geopenbaard in het woord en in het Woord dat vlees geworden is en onder ons is komen wonen.

We mogen God dus kennen en, sterker nog, Hij wil dat wij Hem door en door kennen opdat wij Hem ook zouden beminnen. In de advent zongen we nog: 'Midden onder u staat Hij die gij niet kent.' Dat is voorbij. We kennen, we hebben mogen zien en horen en we hebben het Kerstkind zelf in de armen kunnen sluiten. Sinds die eerste komst van Christus is God geen verre onbekende meer, maar een nabije beminde. Daarmee is God ook geloofwaardig. Hij zal zich verder openbaren in zijn Zoon het hele Evangelie door, tot op het kruis en zelfs daarna in de verrijzenis, de hemelvaart en in de gave van de Geest.

En die gave hebben wij ontvangen! De openbaring van God gaat dus verder. Het is nu aan ons, die door het doopsel Gods veelgeliefde kinderen

zijn geworden, om God te openbaren. Laten we dat doen zoals Hij het heeft voorgedaan: door mens te worden. Mogen de mensen vandaag in ons Gods heerlijkheid kunnen horen, zien en ervaren. Mogen we een licht zijn in de duisternis die velen gevangen houdt. Zo worden ook wij geloofwaardig in de belijdenis van ons geloof en in onze nieuwe identiteit: veelgeliefde kinderen van God, broeders en zusters van elkaar.

Luc Van Hilst, pastoor

RUST IN VREDE

Op 13 november jongstleden overleed Juliaan Coeck, erevoorzitter van de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel-Niel. In 2018 vierden wij zijn zeventigste voetbedevaart. Van in de jaren zestig tot in 2014 was hij voorzitter en bezieler van de voetbedevaart van Niel naar Scherpenheuvel. We mochten hem vaak ontmoeten bij Onze-Lieve-Vrouw. Bij lief en leed in zijn familie kwam hij een kaarsje branden en op de eerste dag van het jaar vierde hij om 8 uur mee de feestdag van Maria, Moeder Gods. We hebben voor hem en zijn familie gebeden in het geloof en het vertrouwen dat Onze-Lieve-Vrouw hem bij zijn laatste tocht meedraagt tot in het hemelse Jeruzalem.

KWB GEEL OP BEZINNING

Op 11 november hield KWB Geel zijn jaarlijkse bezinningsdag in Scherpenheuvel. Ze waren welkom in het onthaalcentrum en voor de eucharistieviering van 10 uur bij gelegenheid van Wapenstilstand. Ieder jaar op 11 november neemt deze groep de tijd om zich te bezinnen over de betekenis van het geloof en het engagement dat ermee verbonden is. We kregen de kans om te getuigen hoe we dat in Scherpenheuvel beleven, hoe we de gastvrijheid van Maria gestalte mogen geven.

PROFICIAT, GEERT!

Op 26 november, feest van de heilige Johannes Berchmans, werd Geert Narinx door kardinaal Jozef De Kesel aanvaard als priesterkandidaat vanuit het oratorium van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel voor het aartsbisdom Mechelen-Brussel. In de Hanswijkbasiliek in Mechelen vierden we de eucharistie waarin het moment van de aanvaarding plaatsvond.

Voor lezers van *Maria, middelares en koningin* is Geert Narinx geen onbekende meer. In oktober mochten we hem verwelkomen als auteur. In ons tijdschrift getuigt hij elke maand over het geloof, vaak met een persoonlijke invalshoek.

Geert zit nu in de rechte lijn naar het priesterschap en zal dus de diakenwijding en de priesterwijding binnen afzienbare tijd ontvangen. We wensen hem proficiat met deze eerste officiële stap en bidden dat hij de weg naar het priesterschap blijmoedig verder gaat, gedragen door onze gemeenschap, aangevuurd door het voorbeeld van de heilige Filippus Neri en onder de glimlach van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel.

HET BEDEVAARTSOORD NODIGT UIT

Mariale studiedag

Op zaterdag 1 februari vindt in Scherpenheuvel de jaarlijkse mariale studiedag plaats. Mgr. Koen Vanhoutte, hulpbisschop voor het vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, spreekt over 'Maria in het leven van de christen'. Hij belicht vanuit de Schrift de weg van Maria in het geloof en hoe ze met ons meegaat.

De studiedag begint om 10 uur met gebed in de basiliek. Aansluitend inschrijving en een eerste conferentie in het onthaalcentrum De Pelgrim. Na de middag is er een tweede conferentie. De studiedag wordt afgerond omstreeks 15 uur.

We bidden voo

WAAROM PETRUS KON ONTSNAPPEN (HND 12, 1-19)

In de Handelingen van de apostelen lezen we hoe koning Herodes Agrippa enkele christenen in Jeruzalem laat oppakken en in de gevangenis werpen. Petrus is een van hen. Hij kan op de vooravond van zijn proces echter op miraculeuze wijze ontsnappen door tussenkomst van God, die hem een engel stuurt.

Deze Bijbelpassage wordt gekenmerkt door het gebed van de Kerk. 'Petrus werd dus in de gevangenis vastgehouden,' schrijft Lucas, 'maar in de gemeente werd vurig voor hem gebeden tot God' (Hnd 12, 5). Na zijn ontsnapping snelt Petrus naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, bijgenaamd Marcus. Ook daar 'waren veel mensen in gebed bijeen' (Hnd 12, 12). De houding van de jonge christengemeente is tekenend: ze wordt bedreigd en is het slachtoffer van vervolging, maar volhardt in het gebed.

Wanneer de gevangenispoorten zich openen en hij plots op straat staat, begrijpt Petrus wat hem overkomen is. De hele nacht lang, terwijl hij vastgeketend probeerde te slapen, heeft de Kerk voor hem gebeden. De kracht van dat onophoudelijke gebed tot God is zinvol gebleken, want de Heer luistert en zendt zijn engel, die het onverhoopte en ondenkbare doet: Petrus uit zijn cel bevrijden. Zoals het gebed van de eerste christenen zou ook ons gebed moeten zijn: niet-aflatend, solidair met anderen en vol vertrouwen in God. Hij is het die ons beter kent dan wie ook. Jezus zegt ons dat zijn Vader zorg voor ons draagt op zo'n manier dat zelfs alle haren op ons hoofd geteld zijn. 'Wees dus niet bang', besluit Jezus (Mt 30-31).

Terwijl hij achter de tralies zit, weet Petrus zich de hele nacht lang gesteund door een biddende gemeenschap. Wanneer hij, na zijn bevrijding,

r en met elkaar

aanklopt bij het huis van Maria, weten de aanwezigen geen blijf met hun blijdschap. Onophoudelijk en in vertrouwen bidden zorgt ervoor dat God ons, net als Petrus, van onze ketenen verlost. Hij wijst ons de weg wanneer we de gevangene zijn van om het even welke situatie. Hij schenkt ons de gemoedsrust die nodig is om de tegenslagen in het leven aan te kunnen. Ook al is hij vastgebonden en wijken de bewakers geen minuut van zijn zijde, Petrus blijft kalm. Hij weet dat hij niet alleen is en dat stelt hem gerust: de andere christenen zijn aan het bidden voor hem, de Heer is dichtbij. Petrus ervaart de woorden van de psalmist: 'De Heer is voor ons een vesting en toevlucht, een machtige hulp in de nood' (Ps 46, 2).

Het volgehouden en unanieme gebed is een kostbaar middel om de beproevingen, waarmee ons levenspad bezaaid is, te overwinnen. Het feit dat we al biddend ten diepste verbonden zijn met God, laat ons toe ons ook met onze medemensen verbonden te weten. En de rol van Maria hierin? Onze hemelse moeder is voor eeuwig de voorspreekster voor ons, haar kinderen. Laat ons daarom bidden met en voor elkaar.

Pater Ghislain Kasereka, s.m.m.

INTENTIES

Wederzijds respect voor stukgelopen huwelijk – Voor zoon en echtgenoot die herstellen van kanker – Om genezing en spoedig herstel na mijn operatie – Om onenigheid tussen moeder en zoon te beëindigen.

VOOR ONZE OVERLEDENEN

AALST: mevr. Maria De Witte-Rubrecht – BERCHEM: zr. Gabriëlle, Florentina Provinciael – BERTEM: dhr. Karel Hens – BILZEN: dhr. Jaak Stulens – BOECHOUT: mevr. A. Terreur-Van Ginneken – BREE: mevr. Hermance Klaps-Braeken – DEURNE: dhr. Jozef

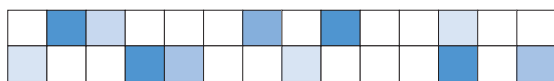
Van Doren – DIKSMUIDE: mevr. Martha Sansen-Broeckaert – DROGENBOS: mevr. Conny Van Leeuw – GEEL: mevr. Maria Van Slagmolen – HARELBEKE: dhr. & mevr. Paul Flamée-Erna Neerinck – HASSELT: dhr. Jean Achten – HEESTERT: mevr. Elza Suys – HERENT: dhr. Fons Caluwaerts – KASTERLEE: E.H. Jules De Ceuster – KINROOI: dhr. Mathieu Rutten – MEENSEL-KIEZEGEM: mevr. Lea Janssens-Willaert – MEER: mej. Jeanne Van Aelst – MOELINGEN: mej. Elise Paggen – OLEN: mevr. José Smits – OOSTVLETEREN: E.H. Lieven Baekelandt – OPGRIMBIE: mevr. Francine Hamaekers-Vanderhallen – PARIKE: mevr. Martha Lemaitre-Pols – ROESELARE: dhr. Raymond Panneel – SINT-AMANDS: dhr. Frans Vissers – SINT-MICHIELS: mevr. Maria Vergote – SINT-NIKLAAS: mevr. Maria Meireleire-Vanden Bossche – STERREBEEK: mevr. Lea Craessaerts-Buekenhout – TERALFENE: mej. Serafine De Bolle – TONGEREN: mevr. Jacqueline Biertho-Kayen – VELM: mevr. Suzy Jacomen-Porters – WEVELGEM: dhr. Lucien Nowé.

Uit dank: ZELE (2) – RETIE – ANTWERPEN.

Lijst afgesloten: 9 januari 2020.

GEBEDSNOVEEN

Onze gezamenlijke gebedsnoveen vindt plaats van 3 februari tot 11 februari (gedachtenis van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes). Dagelijks deelt u ook in de eucharistieviering die voor alle abonnees wordt opgedragen.

Puzzelbladzijde

OPGAVE NR. 245

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2		■							■	
3			■					■		
4						■				
5				■						
6							■			
7						■				
8			■					■		
9		■							■	
10										

HORIZONTAAL

1. Uiterst fijn meel – 2. Trapper aan een rijwiel – 3. Germanium – Platte-land (in Ind.) – Bij de stukken – 4. Magistraat in het oude Rome – Kostbaar metaal – 5. Waterplant – Dorp met een es eromheen – 6. Uiteinde van een dier – Muzieknoot – 7. Richtsnoer – Extremist – 8. Erbium – Geestelijke klasse of ambt – Beweging van gewezen alcoholisten – 9. Witkiel – 10. Lijkmis voor een klein kind.

VERTICAAL

1. Wiskundige term i.v.m. een doorgesneden kegel – 2. Redacteur – 3. Internetprotocol – Rivier in Duitsland – Gewicht – 4. Gewoonte, gebruik – Met toewijding (It.) – 5. In hogere mate van adel – Weinig samenhangend – 6. Variëteit – Praktische oefening in de muziek – 7. Titel van Maria – Tijdelijk gebruik – 8. Oude lengtemaat – Uit een bepaalde windsteek komend – Oude Duitse munt – 9. Morgenrood – 10. Loodgelegenheid.

OPLOSSING NR. 244 DECEMBER 2019

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	T	A	F	E	L	G	E	B	E	D
2	A	■	C	R	E	O	O	L	■	A
3	P	T	■	V	I	E	L	■	N	N
4	P	A	R	E	T	■	U	S	U	S
5	E	G	O	■	H	A	S	P	E	L
6	L	O	E	B	A	S	■	I	N	O
7	I	R	M	A	■	B	L	E	E	K
8	N	E	■	S	M	E	U	■	N	A
9	G	■	E	R	O	S	I	E	■	A
10	S	T	R	A	A	T	S	P	E	L

86ste jaargang: februari 2020

Het abonnementsjaar begint in APRIL en telt 10 nummers

ADMINISTRATIE

Maria, middelares en koningin,
Diestsevest 55, 3000 Leuven

Kantooropeningsuren:

8.00 – 12.00, 12.30 – 16.30 uur ('s vrijdags tot 14.30 uur)

telefoon 016 30 82 12 – fax 016 29 52 13

e-mail: middelares@montfortsite.be

www.mariaalcentrum.be

DIRECTIE EN REDACTIE

Verantwoordelijke uitgever en directie:

Pater Frans Fabry

Mariale Werken vzw

Diestsevest 55, 3000 Leuven

Btw BE 0416.682.009

Werken mee aan dit nummer:

Frans Fabry, Karel Evenepoel (corrector), Ruth Franckx,

Glenn Geeraerts (eindredactie), Nepolean James Raj,

Ghislain Kasereka, Jan Meeuws, Geert Narinx,

Hilda Poleunus, Monique Rahier, Antoine Rubbens,

Michel T'Joen, Luc Van Hilst, Eddie Verbist, Andreas Willems

DRUKKERIJ

Van der Poorten nv, Kessel-Lo

100% klimaatneutrale drukkerij

FOTO'S IN DIT NUMMER:

- By-studio/AdobeStock (p. 1), Ulkas/AdobeStock (p. 4), Disha1980/AdobeStock (p. 7), Anneke/AdobeStock (p. 8), Alexander Gospodinov/AdobeStock (p. 9), Timothy Schmalz (p. 11), No-Te/AdobeStock (p. 12), Wikimedia Commons (p. 14), Hummingbird Art/AdobeStock (p. 16), Wikimedia Commons/Claude Truong-Ngoc (p. 17), Zeremskimilan/AdobeStock (p. 19), Archief Scherpenheuvel (p. 20-22), Tetiana Ivanova/AdobeStock (p. 23), Bernard Girardin/AdobeStock (p. 24), Sergii Figurnyi/AdobeStock (p. 25a), Dvande/AdobeStock (p. 25b), Ekaterina Belova/AdobeStock (p. 26), Lallstock/AdobeStock (p. 27a), Roman Sigaev/AdobeStock (p. 27b), Curioso/AdobeStock (p. 28a), Lucky-Photo/AdobeStock (p. 28b), Soloviova Liudmyla/AdobeStock (p. 29), Wikimedia Commons/Jean-Pol Grandmont (p. 30), Teodor Lazarev/AdobeStock (p. 31), Jaren Wicklund/AdobeStock (p. 32-33), Shutterstock/Alphaspirit (p. 34bov), Shutterstock/Syda Productions (p. 34mid), Hilda Poleunus (p. 34ond), Sergey T./AdobeStock (p. 36).

ABONNEMENTEN 2020

België : 23 euro

Steunbijdrage: 50 euro

Storting op rekening bij bpost bank:

IBAN: BE12 0000 4099 1792

BIC: BPOTBEB1

van 'middelares en koningin', Diestsevest 55, 3000 Leuven.

Nederland : 40 euro

Storten op rekeningnr. 232943915

IBAN: NL06 ABNA 0232 9439 15

BIC: ABNANL2A

van 'middelares en koningin' bij ABN-Amro, Eindhoven.

Landen Europese Unie: 40 euro

Alle andere landen: 50 euro